

Emil Hadač

Je lépe se opotřebovat než zrezivět. Vzpomínky na botaniky a ekology.

Ed. J. Hadinec, SEN, Dobré 2007, 210 p. ISBN 978-80-86483-25-2

Vzpomínky významného českého ekologa, profesora Emila Hadače, které sepsal závěrem svého bohatého a pozoruhodného života, představují poutavou četbu jak pro pamětníky dění v biologické pospolitosti, jehož se autor dotýká, tak pro historiky vědy, jimž poslouží jako zajímavý a neopominutelný pramen. Hadač byl svědkem jinak neobvyklých a v rámci vědecké obce často těžko pochopitelných zvrátů, diktovaných především vnějšími politickými zásahy a také napjatými vztahy mezi příslušníky samotné biologické komunity. Zveřejněním jeho vzpomínek se dostaneme blíže k dění, které bylo často nerozlučitelné pro přihlížející, a tedy pro historiky přírodních věd i vědní politiky představují velmi cenný pramen.

Autor v podstatě své vzpomínky řadí chronologicky, jednak vytváří medailonky významných vědců, s nimiž se setkal, jednak je váže k místům, kde žil, působil anebo krajinám, kam cestoval. V těch lokálně orientovaných vzpomínkách čtenáře seznamuje se svým životem (začíná Bohdančí, kde se narodil a pokračuje studiem v Pardubicích; končí expedicí na Špicberky v r. 1985 do Barentsburgu). I v těchto partiích často podává krátký a snad výstižný portrét řady spolupracovníků, na něž nezbylo místo v medailoncích. Ty si dovoluji uvést v pořadí, jak je uvádí: J. Rohlena, J. Šmarda, L. Odložilíková-Paclová, V. Úlehla, B. Němec, S. Prát, F. A. Novák, J. Dostál, K. Domin, V. Krajina, F. Schuster, A. Zlatník, P. Sillinger, M. Deyl, E. Dahl, R. Tüxen, J. Klika, Z. Černohorský, A. Chramostová, B. Pacltová, A. D. Q. Agnew, R. Milýška, R. Neuhäusl, Z. Neuhäuslová, S. Hejny, J. Holub, M. Rychnovská, S. M. Stojko, J. Terray. Máme tedy možnost seznámit se s řadou osobností, které výrazně profilyvaly zaměření české botaniky a ekologie (včetně zahraničních) – zde se autor vzpomínkou vyjadřuje poměrně otevřeně a nesnaží se zakrývat některé jejich negativní rysy. Podobně je také kritický sám k sobě; je pravda, že některé nepřijemné (z dnešního pohledu) zážitky a činy raději nevzpomíná: tak svůj a Hořavkův doslov k druhému překladu klasického Darwinova díla O vzniku druhů přírodním výběrem, které sám spolu se svou první chotí Alenou přeložil (1953). Zde podpořil (z jakého důvodu? Snad z komunistického přesvědčení) nastupující lisenkismus, mičurinskou biologii a také značně zkrleslil i vývoj našeho biologického myšlení. Příliš se také nešíří o své úloze v počátcích normalizačního tažení, kdy nahrál radikálním komunistům v jejich snaze o odstranění dosavadního akademického establishmentu. V tom, co získal, zřejmě nebyl šťasten a jako opravdový a přesvědčený ekolog se musel nutně dostat do rozporu s těmi, kteří na přírodu nebrali žádný ohled. Myslím, i že o této fázi svého vývoje hovoří Hadač zbytečně zdrženlivě. Jak z knihy vysvitne, Hadače si vážila i celá řada biologů, kteří nesdíleli jeho politické názory.

Kniha je editorem Jiřím Hadincem velmi dobře vypravena, je zde třeba zdůraznit i úzkou spolupráci Hadačovy manželky Věry (další jména těch, kdož se o vydání zasloužili, uvádí ediční poznámka úvodem knihy, s. 9–12). Text vhodně doplňují a bližší vysvětlení podávají poznámky editora, k nimž přispěli také P. Kovář, F. Krahulec, J. Květ, M. Rejmánek a V. Hadačová). Předmluvu napsal M. Rejmánek (s. 13). V závěru knihy jsou uvedeny důležité údaje k orientaci – data z vypravěčova života (s. 189), jeho cesty (s. 190) a odkazy k publikační činnosti (prameny k jeho životu a dílu, s. 191). Anglické resumé pořídil M. Rejmánek (s. 193), následují pak rejstříky – osobní (s. 197), místopisný (s. 203) a taxonomický (s. 209).

Text patří k „neoficiálním“ dějinám biologie, tedy do žánru, který se často označuje podle jedné práce byzantského letopisce Prokopia *Historia arcana*. Dozvídáme se tu, co nenajdeme v publikovaných článkách, nekrolozích a v pamětních spisech různých vědních institucí. Musíme ovšem vzít v potaz i možnost určitého subjektivního pohledu, který může leccos zkrleslit. Ale konec konců, nezkrleslují dějiny i tak řečené „objektivně zaměřené“ publikace?